

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут мистецтв
Кафедра теорії та методики музичного мистецтва

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор з наукової роботи

Н. М. Віннікова

2018 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВНІ ЗАСАДИ ІСТОРИЧНОГО ТА ТЕОРЕТИЧНОГО
МУЗИКОЗНАВСТВА**

для аспірантів

спеціальності 025 Музичне мистецтво

освітньо-наукового рівня «доктор філософії»

освітньо-наукової програми 025 Музичне мистецтво

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	2 / 60	
Курс	2	2
Семестр	3	3
Кількість змістових модулів з розподілом:	1	1
Обсяг кредитів	2	2
Обсяг годин, в тому числі:	60	60
Аудиторні	28	8
Самостійна робота	32	52
Форма семестрового контролю	-	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – осмислення базових засад історичного та теоретичного музикознавства, розвиток навичок, необхідних для самостійного вирішення науково-методичних проблем у музикознавстві та суміжних областях мистецтвознавства.

Завдання:

- засвоєння наукової термінології історичного та теоретичного музикознавства;
- розуміння провідних напрямів і проблем історичного та теоретичного музикознавства;
- осмислення сучасних наукових концепцій у суміжних гуманітарних науках.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті опрацювання змісту навчальної дисципліни «Основні засади історичного та теоретичного музикознавства» аспіранти повинні:

бути компетентними у:

визначенні основних наукових постулатів теоретичного, історичного та прикладного музикознавства; новітніх поглядів у музично-теоретичному дискурсі; сучасного науково-категорійного апарату.

мати компетентності: працювати з різними джерелами інформації і вміти їх доцільно використовувати; ставити і обґрунтовувати проблемні питання в різних галузях мистецтвознавства; науково грамотно і аргументовано викладати різні наукові гіпотези, моделі, теорії.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:			Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	
Змістовий модуль I. Робота з науковими текстами					
Тема 1. Наукові основи теоретичного музикознавства	20	6	4		10
Тема 2. Історичне музикознавство: тенденції розвитку	20	6	4		10
Тема 3. Музикознавство в системі гуманітарних наук	20	4	4		12
Разом	60	16	12		32
Усього	60	16	12		32

Тематичний план для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:			Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	
Змістовий модуль I. Робота з науковими текстами					
Тема 1. Наукові основи теоретичного музикознавства	18	2			16
Тема 2. Історичне музикознавство: тенденції розвитку	21	1	2		18
Тема 3. Музикознавство в системі гуманітарних наук	21	1	2		18
Разом	60	4	4		52
Усього	60	4	4		52

5. Програма навчальної дисципліни

Лекція 1. Наукові основи теоретичного музикознавства

(6 годин)

Теоретичне музикознавство. Загальні проблеми. Філософський рівень методології. Загальнонаукові методи, їх застосування в музикознавстві. Систематика теоретичного музикознавства.

Музичний текст і категорії теоретичного музикознавства. Теорія інтонації та її різні концепції. Розмаїття звукових форм музичної інтонації. Б. Асаф'єв і теорія інтонації.

Синтаксис музичної мови. Аналіз музичного твору і аналіз музичних форм як два аспекти пізнання музичних явищ. Класифікація музичних форм. Жанрово-стильовий аспект теорії музичних форм.

Теорія ладу. Поняття «гармонія» в теоретичному та історичному аспектах. Модальна гармонія. Вчення про змінні функції. Фонізм гармонічних явищ. Гармонія і фактура. Гармонія і формоутворення. Гармонія та стиль. Історія дослідження гармонії.

Проблема стилю. Огляд та характеристика наукових визначень музичного стилю. Сучасне трактування категорії стилю в роботах вітчизняних та європейських науковців.

Композиторські техніки XX–XXI ст. Серійна та серіальна техніки. Пуантилізм. Технічна музика. Сонорика. Алеаторика. Пліоралізм – взаємодія і синтез звуко-висотних технік у музиці XX–XXI ст.

Основні поняття теми: теоретичне музикознавство, музичний текст, музичний стиль, теорія інтонації, лад, гармонія, тональність, модальність, техніки композиції.

Лекція 2. Історичне музикознавство : тенденції розвитку.

(6 годин)

Теоретичні проблеми історії музики. «Персонально-монографічна» та «сузагально-панорамна» гілки історичного музикознавства.

Проблемні напрямки, пов'язані з історичною антропологією у різних її проявах. Інтонаційний образ світу як категорія історичного музикознавства (Ю. Чекан).

Методологічна база історичного музикознавства. Синтез з методами теоретичного музикознавства – інтонаційного, цілісного, жанрово-стильового та порівняльного аналізу.

Типи та аспекти музично-історичних досліджень. Музично-історичний процес, його складові. Теорія стадіальності (О. Зінкевич) як інструмент

виміру та оцінки.

Проблема стилю в історичному музикознавстві. Інтерпретація в різних видах музичної діяльності. Дослідження проблем історичного та національного стилів (концепція С. Тишка).

Методологія та методика біографічних досліджень в історичному музикознавстві. Параметри достовірності біографічного факту. Взаємодія біографічного тексту з історичними джерелами на різних рівнях: географічному, музично-культурологічному, персональному, побутовому тощо.

Основні поняття теми: музично-історичний процес, інтонаційний образ світу, теорія стадіальності, історичний стиль, національний стиль, історичне джерело.

Лекція 3. Музикознавство в системі гуманітарних наук

(4 години)

Музикознавство наукове та практичне (прикладне), їх функції. Музикознавство теоретичне та історичне, основні критерії диференціації. Спільний об'єкт дослідження, різні предмети дослідження.

Специфіка музикознавства: вивчення мистецтва в масштабній метасистемі (соціальної дійсності, культури, духовного життя). «Інтегроване музикознавство» (В. Медушевський) як ознака сучасного стану науки. Синтез теоретичного музикознавства з іншими науками. Музична акустика, органологія, музична психологія.

Діалогізм як специфічна риса гуманітарних наук. Спільні методологічні проблеми історичного музикознавства в колі гуманітарних наук: періодизація, робота з документальними джерелами, типи документів, можливий обсяг викривлень минулого тощо.

Спільні проблеми історії та історії музики. Типи історичних досліджень, сучасні історичні школи, вивчення ментальностей, історія інтелектуального життя, ціннісних орієнтацій.

Розгляд музикознавства як мобільної структури, що змінюється та коригується відповідно до практики нових культурологічних орієнтирів, серед яких – герменевтика, семіологія, постструктуралізм. Епістеміологічний аспект сучасного музикознавства.

Основні поняття теми: інтегроване музикознавство, музична акустика, музична психологія, культурологія, герменевтика, семіологія.

6. Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Наукові основи теоретичного музикознавства (10 годин)

1. Опрацювати наукову літературу з теми.
2. Скласти словник основних понять теми.

Тема 2. Історичне музикознавство: тенденції розвитку (10 годин)

1. Опрацювати наукову літературу з теми.
2. Скласти словник основних понять теми.

Тема 3. Музикознавство в системі гуманітарних наук (12 годин)

1. Опрацювати наукову літературу з теми.
2. Скласти словник основних понять теми.

Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1	
			Кількість одиниць до розрахунку	Максимальна кількість балів за вид
1.	Відвідування лекцій	1	6	6
2.	Відвідування семінарських занять	1	6	6
3.	Виконання завдань для самостійної роботи	7	6	42
4.	Робота на семінарських заняттях	7	6	42
5.	Написання реферату	4	1	4
Максимальна кількість балів за видами поточного контролю (МВ)		-	-	100

Умовою зарахування проходження дисципліни «Основні засади історичного та теоретичного музикознавства» є отримання аспірантом не менше 30-ти балів за результатами всіх видів означених робіт.

7. Рекомендовані джерела

Основна література:

1. Баранова Т. Функция симметрии в музыке // Методология теоретического музыкознания : Анализ, критика./ Сб. тр. – Москва : ГМПИ им. Гнесиных, 1987. – С. 51-61.
2. Зінків І. Модальність як категорія теоретичного музикознавства // Науковий НМАУ ім. П.І.Чайковського. Естетика і практика мистецької освіти. Зб.ст. – Київ, 2008. – Вип..74. – С. 245-253.
3. Котляревский А. Музыкальные системы европейского искусствознания. – Киев : Музична Україна, 1983. – 234 с.
4. Лісецький С.Й., Про сучасну концепцію українського історичного музикознавства / С.Й. Лісецький // Мистецтвознавчі записки, 21. – Київ, 2012. – С. 3 – 9.
5. Мазель Л. А. Вопросы анализа музыки: опыт сближения теоретического музыкознания и эстетики. – Москва : Советский композитор, 1978. – 350 с.
6. Маркова Е.Н. Введение в историческое музыкознание. Вопросы методологии и методы исследования : Учеб. пособ. для студ.-музыковедов консерваторий и муз. уч-щ / Е.Н. Маркова. – Одесса : АстроПринт, 1998. – 52 с.
7. Маркова Е.Н. Методологический плюрализм современного музыкознания и «музыкология» в научной традиции Запада / Е.Н. Маркова. – Одесса, 2005.
8. Немкович О. Українське музикознавство ХХ століття як система наукових дисциплін : монографія / О.Немкович. – Київ : НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2008. – 534 с.
9. Островський Е. В. Історія і філософія науки : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2007.
10. Польська І.І. Методологічна проблематика в сучасному музикознавстві / Польська І.І. // Культура України. Випуск 46. – Харків, ХДАК, 2014. – С. 267 – 274.
11. Самойленко О. Наукові обрії сучасного українського музикознавства / О. Самойленко // Мистецтвознавство України. Вип. 11. – Київ, 2010. – С. 38 – 45.
12. Самойленко А. Музыковедение и методология гуманитарного знания. Проблема диалога / А. Самойленко. – Одесса : Астропринт, 2002.
13. Чекан Ю.І. Інтонаційний образ світу як категорія історичного музикознавства // автор... докт. мистецтвознавства : 17.00.03. / Ю.І.Чекан. – Київ, 2010. – 36 с.
14. Шип С. Методологічна криза сучасного теоретичного музикознавства : прояви, причини, можливі наслідки / С. Шип // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського. Наука про

музику сьогодні : проблеми та перспективи. Збірник наукових статей. – Київ, 2009. – С. 71 – 96.

15. Цуккерман В. А. О теоретическом музыкознании // В. А. Цуккерман. Музыкально-теоретические очерки и этюды. – Москва : Музыка, 1970. – С. 99-114.

16. Шип С. «Музыкальное произведение» как видовая категория и структурные свойства музыкального текста // Музичний твір : проблема розуміння : Зб. ст. /Науковий вісник НМАУ ім. П. Чайковського. – Київ, НМАУ, 2002. – Вип. 20. – С. 13-22.

17. Юринець В.Є. Методологія наукових досліджень : навч. посібн. / В.Є. Юринець; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів : ЛНУ, 2011. – 179 с.

Додаткова література:

18. Акопян Л. Анализ глубинной структуры музыкального текста / А. Акопян. – Москва : Практика, 1995. – 255 с.

19. Букина Т. В. Анализ музыки как профессиональная стратегия (культурно-исторический экскурс) / Т.В. Букина // Общество. Среда. Развитие (Terra Humana) – 2011. – № 3.

20. Васильев С. Синтез смысла при создании и понимании текста / С. Васильев. – Київ : Наукова думка, 1988. – 240 с.

21. Корнелюк Т. А. Музыкальное знание как открытая система : опыт постановки проблемы : на материале отечественной музыкальной науки : дис. ... канд. искусствоведения: 17.00.02 – Музыкальное искусство / Т.А. Корнелюк. – Киев. – Новосибирск, 2007. – 199 с.

22. Котляревський І. Музично-теоретична україністика / І. Котляревський // Українське музикознавство. Науково-методичний збірник. Вип. 28. – Музична україністика в контексті світової культури. – Київ, 1998. – С. 9-12.

23. Маркова О. Поняття «інтонаційної ідеї» в світлі соціально-культурологічного підходу / О. Маркова // Українське музикознавство. Вип. 22. – Київ, 1987. – С. 23 – 30.

24. Цуккерман В. А. Целостный анализ музыкального произведения и его методика // Интонация и музыкальный образ. – Москва : Музыка, 1965. – С. 264-320.

ДОДАТОК
до робочої програми навчальної дисципліни
«Основні засади історичного та теоретичного музикознавства»

Плани семінарських занять

Тема 1. Наукові основи теоретичного музикознавства

Семінар 1. Музичний текст і категорії теоретичного музикознавства (4 год.)

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань:

1. Методологія аналізу музичного тексту.
2. Рівні аналітичного осмислення музичного тексту.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Проблемна дискусія з теми.

Рекомендована література: [2, 3, 9, 14, 15, 16].

Тема 2. Історичне музикознавство: тенденції розвитку

Семінар 2. Музично-історичні концепції минулого (4 год.)

План заняття:

I. Обговорення теоретичних питань:

1. Музично-історична концепція Б. Яворського.
2. Музично-історична концепція К. Дальгауза.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Обговорення особливостей опрацювання нотних рукописів.

Рекомендована література: [4, 6, 8, 11, 13, 17].

Тема 3. Музикознавство в системі гуманітарних наук

Семінар 3. Проблематика сучасного музикознавства (4 год.)

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань:

1. Епістеміологічний аспект сучасного музикознавства.
2. Віртуальне як базовий концепт сучасного музикознавства.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Проблемна дискусія з теми.

Рекомендована література: [1, 10, 18, 20, 21, 23].